

Mariel
Hemingway
neviditelná
dívka



portal

Mariel
Hemingway
neviditelná
dívka



Původní americké vydání:

Invisible Girl

vyšlo v nakladatelství Regan Arts., New York

© Mariel Hemingway, 2015

České vydání:

Translation © Kateřina Pietrasová, 2016

© Portál, s. r. o., Praha 2016

ISBN 978-80-262-1142-6

Těm, kteří mě viděli...

Děkuju.

Úvod

Co způsobuje, že je rodina smutná? Na to se těžko odpovídá. Možná je jednodušší zamyslet se nad tím, co způsobuje, že je rodina šťastná, a pak to odečíst. Já jsem vyrostla v rodině, která musela vynaložit opravdu velké úsilí, aby byla šťastná. Co si pamatuju, lidé kolem mě museli za své štěstí bojovat, a to jak každý sám, tak všichni dohromady. Občas to vedlo k hádkám plným jedovatých slov. Pak se zase před těmi jedovatými slovy všichni schovávali a zalézali doma někam do kouta. Nebo se od rodiny odvraceli úplně – k jiným lidem, jiným zájmům. V mých vzpomínkách na rodinu je plno lásky, ale taky hodně překážek a nejrůznějších oklik, jež nám všem stály v cestě a bránily nám se k té lásce dostat. Trvalo mi desítky let, než jsem si kolem těch překážek našla vlastní cestu a než jsem si uvědomila, že do mého příběhu patří úplně stejně jako všechno ostatní. Dítě, jímž jsem tehdy byla, nejspíš ani nemohlo chápat všechno tak, jak to chápu teď, ale právě to je na vzpomínkách krásné: uvědomujeme si vzdálenost mezi tím, čím jsme byli, a tím, čím jsme se stali.

1

Nikdo mě nevidí

Do tohoto bláznivého světa jsem se narodila příliš brzo, celé dva měsíce před termínem. Moje máma dost pila a kouřila, a ostatní členové rodiny pak s oblibou vtipkovali, že jsem už zkrátka potřebovala ven na vzduch. Domů si mě přivezli těsně před Vánocemi, po měsíci stráveném v porodnici. Byla jsem drobounká a mám dojem, že jsem Margot, svou starší sestru, připravila o značnou část pozornosti. Přebírat sourozenci jeho výsadní postavení v životě rodičů ale nedělá dobrotu. Vybavuju si potemnělou chodbu, která vedla k šatně a koupelně, a pak mámu, jak mě zvedá, aby si mě Muffet (moje nejstarší sestra) a Margot mohly poprvé prohlédnout zblízka. Načež mi zpod dečky vyklouzla jedna vyzáblá nožička – to jak jsem měla kolínko těžší než zbytek té titěrné hůlky. Margot na mě vrhla zlostný pohled. V očích se jí zajiskřilo a od toho okamžiku mi bylo jasné, že to s ní nebudu mít jednoduché.

Už si ani nevybavuju, jestli se to přihodilo až na konci dne, kdy už jsem v sobě měla několik lahviček odporné umělé výživy – máma si mě nikdy nepustila moc blízko k prsům a já tehdy cítila, že o něco přicházím –, když si mě Margot jednou našla v postýlce v mámině pokoji. Zvedla moje bezvládné tělíčko a bez dalšího rozmyšlení a dozajista bez sebemenší lítosti mě upustila rovnou na hlavu. Řekla bych, že ten šok ve mně musel doznívat ještě dlouhou řadu let, ale výkřik, který jsem vydala přímo v tu chvíli, byl natolik naléhavý, že okamžitě přitáhl pozornost

všech ostatních. Hned tu byla Muffet i máma s tátou. Margot se tvářila překvapeně a předstírala, že mě tak už našla. Nakonec se myslím stal pravý opak toho, čeho chtěla Margot dosáhnout. Místo abych na místě zemřela, zahrnuli mě ostatní polibky, mazlením a dalšími projevy lásky, zatímco ji zavřeli do pokoje, bez večere a bez televize. Tu historku budu pak ještě dlouho slýchat vyprávět a v okamžiku, kdy mě Margot zvedne a vzápětí upustí, se vždycky všichni zasmějou, ale já se v tu chvíli na sestru pokaždé pokradmo podívám, abych zjistila, jak to působí na ni. Nejspíš ji to pokaždé dost rozhodí: lituje mě, ale zároveň i sebe.

Je pochopitelné, že mě pak už nikdy nenechali samotnou, pokud byla Margot doma. A od toho okamžiku se taky datuje naše rivalita. Je to moje nejranější vzpomínka. A ta boule na hlavě mi zůstala dodnes.

* * *

I moje následující vzpomínky se vážou k našemu prvnímu domu. Vybavují se mi převážně v obrazech. Vzpomínám si na vstupní dveře a na to, jak jimi procházím. Vzpomínám si na halu a na stíny na podlaze. A vzpomínám si i na tu potemnělou chodbu vedoucí k šatně a koupelně, kde mě máma zdvihla, abych viděla zbytek rodiny – a aby oni viděli mě. V Severní Karolíně tou dobou vládne zima, studená, ale zase ne příliš mrazivá, a v dáli se rýsují hory.

Všichni se smějou, když mě spatří, to ale ještě nutně neznamená, že jsou šťastní. Je tam Margot, která si, jak už jsem říkala, dodneška přehrává okamžik, kdy mě upustila. Je jí sedm, má velké přední zuby a tmavé vlasy – roztomilá, jak jen holčička může být. Muffet je jedenáct a už teď působí oslnivým dojmem: je vysoká, má plavé vlasy s načervenalým nádechem, je elegantní. Muffet se věnuje věcem, o kterých se mně může jenom zdát: hraje tenis, umí francouzsky a vyzná se ve všech nových hudebních skupinách. Nejspíš si řeknete, že takové věci můžou být malému dítěti ukradené, a snad i jsou, ale i tak ji obestírají jakousi zvláštní září. Jestli je tady někdo obdařen půvabem, je to právě Muffet, a je zcela lhostejné, co zrovna dělá.

Být dítětem je celkem snadné. Ve dne se zabavím pitím kojenecké výživy a v noci spím nebo jen tak natažená na posteli sleduju hru stínů na stropě. Odjakživa věřím, že stíny mají svůj význam, že jsou jako mraky na nebi: zprvu nic neříkající tvar ze světél a stínů se rázem promění v tajnou zprávu určenou jenom mně.

Moje další důležitá vzpomínka se týká mých druhých narozenin: 22. listopadu 1963. Už několik dní před nimi jsem doma středem pozornosti. Nastrojí mě jako panenku a opakují, jak jsem roztomilá, a kdykoli projdu kolem kuchyně, máma mi připomíná, že se připravuje velká oslava se všemi možnými dobrotami, co mám ráda. Budeme mít okurky, rýži a černé fazole, jak je vařili naši, když ještě žili na Kubě. A taky se chystá nové jídlo s názvem „dort“. Táta mě oslovuje „Marielzy, ty můj dýňový koláčku“ a já přemýšlím, jestli je dort něco podobného těm koláčkům, které tak miluju. Rodiče teď mluví jen a jen o dortu. Jakou by měl mít příchut? A jakou polevu? Nakonec vyberou recept od paní ze své svatební fotografie jménem Julia Childová. Máma s ní chodila v Paříži do jakéhosi nóbl kurzu francouzské kuchyně. Muffet pronese název dortu francouzsky a hned se od ostatních dozví, že má dokonalou výslovnost. A Margot mě popichuje, že celý dort sní ještě dřív, než ho stačím ochutnat.

Nadešel můj slavný narozeninový den. Mám si připadat, jako že jsem se právě narodila? Máma mě oblékne do hezkých šatiček s nadýchanými rukávky a elastickým vrškem, v němž se cítím tak bezpečně, jako by mě někdo svíral v náručí. Celé dopoledne ji sleduju, jak v kuchyni chystá cosi neobyčejného. Myslím, že to musí být ten dort, protože se chová jinak než obvykle. Kolem pasu má zástěru, na tváři úsměv a ruce bílé od mouky. Tak tohle má být dort? Připadá mi to jako nějaké kouzlo.

Dnešek je jiný než ostatní dny, dnes se totiž nikdo s nikým nepře. Margot je na mě milá, a ani táta s mámou se nehádají. Občas se hádají hodně dlouho, to když máma tátovi řekne, že je líný jako veš a chodí moc často na ryby. A když pak táta odejde, tak si zase máma stěžuje, že nikdy neustele nebo že nechává na zemi válet ponožky. Táta na to většinou nic

neříká. Jenom zakoulí očima nebo jde pryč, aby si nalil skleničku. Když se ale rozhodne, že se s mámou pohádá, tak začne křičet a je zlý a po domě se rozléhá našťvaný řev. Na moje narozeniny ale žádný našťvaný řev slyšet není, jsem jen já s mámou v kuchyni a kouzelný dortový prášek na jejích rukách. Brzy jsem pochopila, že bych asi neměla moc často vyvádět kvůli maličkostem, protože to mámu vždy rozčílí, táta potom odejde a Margot s Muffet utečou. Proto jsem se rozhodla, že budu mámě vždycky pomáhat, aby byla šťastná, a to tak, že budu sama pořád šťastná, jak jen dokážu.

A najednou je všechno jinak. V rádiu cosi hlásili, a ať už to bylo cokoli, máma si běží umýt pomoučené ruce do dřezu. Pak mě odnese do obývacího pokoje, postaví mě na zem a zapne televizi. Sledujeme malou černobílou obrazovku a na ní auto s mužem a hezkou ženou v klobouku. Smějí se a mávají, když vtom se ten muž z neznámého důvodu zhroutí a všichni začnou křičet. Teď už je tu s námi i táta a obě sestry a všichni černobílou obrazovku sledují z takové blízkosti, jao ještě nikdy. Všichni opakují slova jako „prezident“ a „mrtvý“. A když si uvědomí, že je čas na večeři, musejí se nutit do úsměvu. Nálada se úplně proměnila.

Po večeři někdo zhasne. Chvilku zůstanu sedět sama. Nevím, kam všichni najednou zmizeli. Šli se snad podívat na toho muže v autě? Co to vlastně znamená prezident? Asi nějaký král, říkám si, proto jsou všichni tak smutní. Král je mrtvý. Konečně za sebou uslyším nějaký zvuk. Je to mámin hlas. Otočím se na židli a vidím, jak se ke mně potmě blíží a nese cosi velkého, tmavého a kulatého. Voní to po cukru a po kouzelném prášku a nahoře to má plápolající svíčky. Všichni zpívají a já dostávám první kousek dortu. Je čokoládový, zdobený světle hnědou šlehačkou. Končí den, který si budu navždycky pamatovat ze dvou důvodů, zatímco všichni ostatní si ho budou navždycky pamatovat pouze z důvodu jediného.

* * *

Nikdo mi neříká Mariel, i když se tak jmenuju. Říkají mi Marielzy, později Mertle nebo Merth. V naší rodině máme všichni přezdívky. Mámě říkáme

Puck, což není ani náhodou hezké jméno. Dali jí ho indiáni z kmene Šošonů, kteří chodili do obchodu jejího táty, když byla ještě malá. Puck je prý zkrácený tvar slova *puckinuck*, což v jejich řeči znamená „malý“, nikdy se mi to ale nepodařilo dohledat. Doufám tedy, že si z ní nedělali legraci. Přála bych si, aby jí bývali dali jinou přezdívku, a to z mnoha důvodů. Margot říkáme Margot nebo Marg. Muffet je prostě Muffet, ale její skutečné jméno je Joan. A tátovi říkáme Jack, ačkoli se jmenuje John Hadley Nicanor Hemingway. Někdy mu říkáme i dr. Hemingstein anebo Hemingpstruh, protože o pstruzích ví prakticky všechno a taky je chytá ze všech ryb nejraději.

Mám pokoj dohromady s Margot, každá máme vlastní postel a ta moje je neustále dokonale ustlaná. Když jdu spát, stáhnou si přikrývku jen o kousíček, abych si pod ni mohla zalézt a nenarušila to, jak je hezky vypnutá. Chtěla bych být neviditelná, nebo si vlastně spíš přeju, aby mě viděly víly, které, jak vím, poletují po místnosti a dohlížíjí na mě. Margot je můj naprostý opak. Hází sebou ze spaní, mluví sama se sebou a občas dokonce ve spánku i chodí. To mě znervózňuje. Chtěla bych raději bydlet s Muffet nebo s mámou, a občas to v noci opravdu udělám, prostě se z naší ložnice přesunu do jejich. Jednou usnu na tátově straně postele a pak se uprostřed noci, v úplné tmě, kdy si nevidím ani na ruku před obličejem, táta natáhne a nešťastnou náhodou mě shodí na zem. Zůstanu vyděšeně ležet, ztěžka oddechuju. Brzy ale táta přestane s mámou spát úplně, a tak si k ní občas v noci zalezu a bez nehod tam přečkám až do rána – tedy pokud se k ní nepřitulím příliš, ve snaze ji ze spaní obejmout, to mě pak rázné kopnutí do boku vykáže na samý krajíček postele, a já už se potom ani nehnu. A takhle na kraji postele spím dodnes.

Když jste nejmladší z rodiny, vždycky pozorujete ostatní a snažíte se pochopit, proč dělají právě to, co dělají. Je mi třeba divné, proč Margot tak hrozně ječí a proč všude po domě tak dupe. No, asi vám tím chci naznačit, že atmosféra u nás doma není zrovna dvakrát příjemná. Samozřejmě nevím, jak to chodí v jiných domácnostech, je mi ale smutno

z toho, že u nás je veselo jedině po skleničce vína nebo po tom zvláštním nápoji, který mě rodiče naučili připravovat z hnědé hořké tekutiny, jež se lije „na dva prsty“ na led.

Takové nápoje mě sice baví připravovat, moc mě ale nebaví sledovat rodiče, jak se po jejich vypití vždycky promění. Prostě se mi nelíbí, jak tyhle hořké a trpké nápoje lidi proměňují. Nejdřív se zdá, že je všechno úplně v pohodě, ale pak začne najednou někdo křičet a jinému se zase něco nelíbí. Mámě a tátovi pak skoro vždycky něco vadí na nich samotných i na mých sestřích. Na mě se nikdy nikdo moc neutruhuje, což je fajn. Někdy si ale přece jenom přejete, aby vám řekli něco jiného než jenom věty typu „dojez večeri“, „odnes talíř“ nebo „jestli půjdeš ven, nešlápní na slimáka“. Kdo by asi tak chtěl šlápnout na slimáka?

Někdy mi připadá, jako by mě nikdo neviděl. Je tedy asi docela dobře možné, že moje technika zneviditelňování, kterou praktikuju vždycky před spaním, funguje beze zbytku i jindy. Postupně dojdou k závěru, že nejlepší bude, když budu neustále nápomocná. Když totiž budu pomáhat, nebude na mě nikdo křičet, samozřejmě až na Margot, která si myslí, že když pomáhám mámě, tak jí zároveň žaluju. Nebudu lhát – někdy na ni opravdu žaluju, když dělá divné věci –, jsem totiž přesvědčená, že mi žalování pomůže dostat se k mámě blíž. Mámu opravdu miluju, ačkoli skoro pořád vypadá, že je na všechny kromě mě nabručená a naštvaná. Je ale hezká a někdy mě svýma vyhublýma rukama hladí po tváři – to mám vážně hrozně moc ráda. Nestává se to sice moc často, ale víte přece, jaké to je, když se vám od vaší mámy podaří získat něžnou pozornost... Připadám si jako ve snu. Margot jsem obětovala, abych si mohla vychutnávat máminu něhu. Teď, když to píšu, to asi nedává moc smyslu, leda snad v mé hlavě.

* * *

Nejvíc mě zajímá Muffet. Je teenager, což znamená, že může vyrazet s kamarády ven. To také ostatně často dělá – myslím, že ji nebaví poslouchat, jak se rodiče hádají anebo jak je na ni Margot sprostá. Když

se vrací, vidím ji, jak běží chodbou a něco si sama pro sebe propěvuje. Má na sobě dlouhý sametový kabát, který podle toho, jak na něj dopadá světlo, vypadá buď černý, nebo fialový, a vysoké zelené podkolenky vytažené nahoru nad kolena. Jsou jí skoro vidět kalhotky, protože si oblékla opravdu hodně krátkou sukni, a máma na ni kvůli tomu začne křičet. Táta si jen povzdechne a odjede kamsi na ryby. Táta Muffet miluje. Muffet totiž bezvadně hraje tenis. Vyhrává turnaje a táta ji má nejradši, protože nikdy nikoho neviděl tak dobře hrát, a taky proto, že je tak chytrá. Dokonce s tátou konverzuje francouzsky, což je tátův první jazyk. Táta ji trénuje v tenise a pak spolu vedou hovory ve francouzštině s dokonalým přízvukem (to je v naší rodině hodně důležité). Opravdu ji má z nás všech nejraději. Já si tedy myslím, že rodiče ve skutečnosti nechtějí mít jedno dítě nejoblíbenější, ale někdy se to prostě stane. Je to stejné, jako když máte jedno dítě přesně takové, jak si představujete svého nejlepšího kamaráda, takže s ním prostě chcete trávit co nejvíc času. Myslím, že máma zase dává přednost mně – aspoň se snažím jí co nejvíc pomáhat, jak to jen dítě dokáže, abych byla její největší oblíbenkyní.

Už od začátku bylo naprosto zřejmé, že můj příchod na svět byl omyl. Jednou jsem slyšela mámu s tátou, jak se kvůli tomu hádají – mysleli si totiž, že už spím. Je legrační, jak se někdy dozvíte i věci, které jste se báli vědět.

* * *

Margot vlastně není ničím oblíbenec. Přemýšlím o tom, když ležím v posteli a pozoruju stíny na stropě. Kdo rozhoduje, kolik bude mít rodina členů? Rodina má určitý tvar, a když do ní přibude nový dílek, musí se ten tvar nutně změnit. Kdybych nepřišla na svět já, byla by nejmladší Margot. Byla by tedy máminou oblíbenkyní ona? Možná by pak máma pekla dory pro ni a nebyla by tak podrážděná. A kdyby máma nebyla podrážděná, Muffet by třeba zůstávala víc doma a máma s tátou by se možná nehádali. A kdybych tu nebyla vůbec, nemusela bych si ani dělat starosti, jak se občas stát neviditelnou.

Věci k přemýšlení

1. Byla jsem omyl. Na světě jsem jenom proto, že se moji rodiče opili na jednom rybářském výletě.
2. Mámě se po Muffet narodilo ještě jedno dítě, chlapeček, ale ten umřel. Rodiče doufali, že bych jim ho mohla nahradit.
3. Táta nejvíc z naší rodiny miluje Muffet, protože je sportovní typ a je chytrá a hezká. Máma se pak zlobí, že jí věnuje tolik pozornosti.
4. Margot je praštěná a je s ní zábava, ale až příliš se dožaduje pozornosti a všechny tím vyčerpává.
5. Naši jsou spolu nešťastní a někdy už ani nespí ve společném pokoji. A z toho jsou pak nešťastní ještě víc.
6. Být neviditelná je dobré, jen když se chcete vyhnout hádkám. Jinak to vede k osamělosti.

2

Moje bláznivé sestry

Jednou v noci se Muffet vrátí domů opravdu dost pozdě. Jsem vzhůru a vidím, že se dveře mého pokoje rozletěly dokořán, to jak dole prudce zabouchla. Honem vykouknu na chodbu. Muffet jde rychle a hned za ní je táta, který se s ní snaží mluvit, ale ona mu vlastně moc neodpovídá. Mluví spíš tak nějak do vzduchu a říká podivné věci, jako že je motýl a učí se létat nebo že příště bude žít na krásném místě, kde nebudou žádné ponuré barvy jako tady v tom našem smutném světě. Máchá přitom rukama a skoro nedělá pauzy mezi slovy. Táta zavolá mámu a máma na Muffet zakřičí, aby přestala vykládat nesmysly a radši se slušně oblékla. Dveře Muffetina pokoje se zavřou. Rodiče se otočí a já běžím zpátky do postele, aby mě neviděli. Po několika minutách se dveře mého pokoje zase otevřou. Je to Muffet. Mluví pořád stejně rychle jako před chvílí na chodbě, a stále ještě nedělá pauzy mezi slovy. Vykládá mi, že sny mají kouzelnou moc a že víly doopravdy existují. A že pohyb z místa na místo se odehrává jenom v naší hlavě. A pak ještě, že můžeme vejít do jakýchsi paláců, stačí, když si je hodně dobře představíme. Usnu s úsměvem na tváři, a když se probudím, je zase pryč. Mámě s tátou to dělá starosti. Dokonce i Margot to trápí.

Život je najednou jako divadlo, nebo mi aspoň lidé v mém životě připadají jako postavy z divadelní hry. Margot je na mě pořád zlá. Jednoho dne mi ustřihne řasy a bláznivě se přitom řehotá, jako postava

ze seriálu *Temné stíny*. S brekem běžím za mámou, pohladí mě po tváři. To mám strašně ráda. Jindy zase čekám s Margot na zastávce na školní autobus. Vyhlížím svoji nejlepší kamarádku Chrissy. Ona tedy ještě neví, že je mou nejlepší kamarádkou, ale já si přeju, aby se jí stala, a tak si to pokaždé, když ji vidím, sama pro sebe opakuju. Je krásná, dokonale oblečená, s dokonalým účesem a všechno jí se vším ladí. Já mám krátké vlasy, protože mi je jednou v kuchyni máma ostříhala nůžkami, které si dává do šuplíku k nožům. Udělala to snad proto, že by si ještě pořád přála mít raději kluka? Chrissy se blíží k zastávce, Margot poodejde stranou a pohupuje baseballovou pálkou. Vrhnu se ke Chrissy, když vtom je Margot náhle přede mnou a páčka mi letí přímo do obličeje. Dva horní zuby mi vpáčí dovnitř, úplně dozadu do pusy, až se skoro začnu dusit. Nehýbu se. Ani to nejde. Ležím na zemi, hledím do nebe a myslím na to, jak se mraky podobají stínům v mém pokoji, když vtom se zjeví táta, zvedne mě a odveze do stejné nemocnice, kde jsem se narodila. Obejde se to bez šití, ale můj obličej vypadá jako shnilá, opuchlá broskev a rty mám několik týdnů oteklé. Tato příhoda se Margot opět vymstí – dostává se mi totiž pak větší pozornosti, a ona mi pořád jenom opakuje, že budu dlouho bezzubá.

Margot a já spolu dál válčíme, zatímco Muffet neustále někam mizí. V noci chodí ven, vrací se pozdě a pokaždé mluví tou svou zrychlenou řečí. Taky mi vykládá, že rodiče nic nechápou, ale že jim to odpouští. Když je doma, chystá mi ráno oběd do školy. Odkrojí kůrku z krajíce mámina domácího bílého chleba a shora na něj ze svých rtů obtiskne rudou rtěnku, abych si, až budu sendvič rozbalovat, jejího kouzelného poselství všimla. Taková kouzla jako Muffet neumí nikdo jiný. Ví dokonce, i jak na mé zuby, nebo lépe řečeno na díru po nich: všechno tvrdé jídlo, jako třeba jablka a okurky, mi rozkrájí na malé kousky. Taky nosí z města potraviny, které mámě připadají podivné – výhonky alfalfa nebo ořechový chleba. Říká, že je to zdravé a že když to budu jíst, budu mít pořád krásnou pleť. Zároveň se ale někdy chová tak, že mi to

moc zdravé nepřipadá. Vykládá třeba, že nemá smysl dodržovat žádná pravidla a že i gravitace je možná jen naše představa, o které má ona svoje pochybnosti. Jednou dokonce prohlásí, že chce vzlétnout a letět za světly velkoměsta. Stojí pak na balkóně, sametový kabát jí vlaje ve větru, ale než stihne vzlétnout, vyřítí se z obývacího pokoje táta, popadne ji za ruku a odvede ji zpátky do jejího pokoje. Máma s tátou na ni teď bez ustání křičí – kvůli jejím výletům do města, kvůli klukům s dlouhými vlasy a holkám bez morálky. Nejsem si jistá, co znamená slovo morálka, zdá se ale, že je špatné, když ji někdo nemá. Jednou jsem v televizní soutěži viděla ženu, která vysvětlovala, že u nich doma bývá takový rámus, že chce prostě jen zavřít oči a kouzlem se přenést někam hodně daleko. Po tomhle tedy Muffet touží?

Za nocí, kdy se všechno hroutí, kdy Muffet mluví rychle a Margot mi říká ošklivé věci a rodiče se nalévají whisky, za mnou do pokoje přichází táta, sedá si na kraj postele a pláče. Dělá to potichu, ale i tak ho slyším. Neprozradím, že jsem vzhůru, protože ho nechci uvést do rozpaků. Mlčím a ani se nepohnu. Nevím, co s tím, cítím jen smutek, protože vím, že táta by chtěl být milován. Křik po vínu nepomáhá. Mlčení po vínu taky ne. Ani jedno zkrátka nenabízí řešení.

Věci k přemýšlení

1. Můžete mluvit i o věcech, o kterých vám mluvit nejde – musíte ale najít člověka, který není jako ostatní, s nimiž se mluvit bojíte, člověka, který vám dokáže, že je dobrý.
2. Lidi, kterým můžete věřit, najdete ve škole nebo mezi rodiči kamarádů, kteří se k vám chovají vstřícně. Obvykle vám navrhnou, abyste si promluvili s lékařem – s lékařem, který vám bude naslouchat.
3. Když se rozhodnete, že si chcete o něčem promluvit, může se stát i to, že najednou budete mít okno. Nakonec si ale zase vybavíte, o čem jste chtěli mluvit.
4. S některými lékaři se mluví dobře – hodně naslouchají a moc toho nenamluví, nechají vás vypovídat, prostě vás jen vyslechnou. Vlastně je skvělé moct ze sebe vypustit všechny ty nesmysly. Je to trochu, jako když si píšete deník, až na to, že si uvědomujete, že vám někdo naslouchá.